

บทวิจารณ์หนังสือ ตำนานทิ้งคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่น

ชื่อหนังสือ: ตำนานทิ้งคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่น
ผู้เขียน: อรรธยา สุวรรณระดา
ปีที่พิมพ์: 2563
สำนักพิมพ์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จำนวนหน้า: 107
ISBN: 978-616-572-189-9

หนังสือ *ตำนานทิ้งคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่น* เป็นผลงานหนังสือเล่มที่ 11 ของอรรธยา สุวรรณระดา (ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา) ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีโบราณแห่งสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า อรรธยา คือผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีญี่ปุ่นคนสำคัญในประเทศไทย ที่รังสรรค์หนังสือ ผลงานวิจัย และผลงานวิชาการด้านวรรณคดีญี่ปุ่นโบราณมากมาย ผลงานของอรรธยานับเป็นผลงานที่มีคุณภาพอย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยด้านวรรณคดีญี่ปุ่นในประเทศไทย ทั้งยังมีลักษณะเฉพาะตัวบางประการ นั่นคือ เป็นผลงานที่ถ่ายทอดเรื่องราวที่เขียนด้วยภาษาญี่ปุ่นโบราณที่อ่านและตีความได้ยากจากต้นฉบับออกมาเป็นภาษาไทยที่สละสลวย เข้าใจง่าย และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการในวงกว้าง มิได้จำกัดอยู่เพียงผู้ที่มีความสนใจในวรรณคดีเท่านั้น ผู้ที่มีความสนใจในความรู้ด้านญี่ปุ่นทั่วไปก็สามารถอ่านหนังสือ *ตำนานทิ้งคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่น* ได้อย่างมีอรรถรส และได้เปิดโลกทัศน์ที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของคนญี่ปุ่นด้านต่าง ๆ โดยไม่ยาก ผู้เขียนได้วิเคราะห์แนวคิดและบทบาทความสำคัญของตำนานทิ้งคนแก่ญี่ปุ่นที่มีต่อสังคม ที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า (物語) ของญี่ปุ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดต่าง ๆ ในสมัยเฮอัน เช่น แนวคิดเรื่องความกตัญญู แนวคิดเรื่องการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว แนวคิดเรื่องคุณค่าของผู้สูงอายุ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมในขณะนั้นคือ ปัญหาเรื่องผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งแนวคิดและปัญหาต่าง ๆ นี้เป็นสิ่งที่ยังคงดำรงอยู่คู่สังคมญี่ปุ่นมาแม้กระทั่งในปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 3 ส่วน ส่วนแรกคือ บทนำ ซึ่งผู้เขียนได้แนะนำให้ผู้อ่านรู้จักตำนาน โอะบะซุเตะ (姨捨) หรือที่มีความหมายว่า “ตำนานทิ้งป่าแก่” ว่าถูกเล่าไว้เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในสมัยเฮอัน โดยปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าขึ้นสำคัญคือ *ยะมะโตะโมะโนะงะตะริ* และ *คนจะกุโมะโนะงะตะริ* ใน บทนำนี้มีการแนะนำเนื้อหาแบบต่าง ๆ ของตำนานทั้งคนแก่ของญี่ปุ่นว่ามีารแบ่งออกเป็น 4 แบบใหญ่ ๆ ได้แก่ เนื้อหาแบบที่หนึ่ง คือ เรื่องเล่าเกี่ยวกับลูกที่นำพ่อแม่ไปทิ้งในป่า แต่ผู้เป็นหลานพุดจันพ่อของตนกลับใจ จึงไปรับพ่อแม่ของตนกลับคืนมา แบบที่สองคือ เรื่องเล่าเกี่ยวกับเมืองที่มีธรรมเนียมบังคับเรื่องการทิ้งคนแก่ แต่ ด้วยความสามารถทางปัญญาของหญิงชราจึงช่วยคลี่คลายหวัชข้อทดสอบที่ประเทศเพื่อนบ้านส่งมาทดสอบชาวบ้าน ปัญญาได้ เจ้าเมืองจึงยกเลิกธรรมเนียมทิ้งคนแก่ เนื้อหาแบบที่สามคือหญิงชราถูกลูกสะใภ้หรือหลานสะใภ้รังเกียจ และกล่าวให้ร้าย ผู้เป็นลูกชายหรือหลานชายจึงนำหญิงชราไปทิ้งตามคำยุยงของภรรยา แต่ท้ายที่สุดก็กลับใจได้ จึงไปรับตัวหญิงชรากลับคืนมา แต่ในตำนานของบางท้องถิ่น หญิงชราไม่ได้ถูกรับตัวกลับ แต่จะประสบเรื่องดี ๆ แทน และแบบที่สี่ คือหญิงชราที่ยอมรับชะตากรรมเมื่อลูกนำตนไปทิ้ง แต่ด้วยความห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูกจึงหัดก่อนไม่ทิ้งไว้เพื่อนำทางให้ลูกของตนกลับบ้านได้อย่างปลอดภัย ลูกเกิดความซาบซึ้งใจจึงไปรับตัวแม่กลับ ผู้เขียนได้นำตำนาน ทั้งคนแก่ที่คนญี่ปุ่นเล่าสืบมาข้างต้นซึ่งมีที่มาจากตำนานของประเทศต่าง ๆ ทั้งจากจีน อินเดีย และของญี่ปุ่นเอง มาถ่ายทอดในหนังสือเล่มนี้ โดยหยิบยกวรรณกรรมสำคัญที่ปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับตำนานทิ้งคนแก่เหล่านั้น พร้อมวิเคราะห์แนวคิดและสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่อง สำหรับเนื้อหาในส่วนที่สอง คือ เนื้อหาหลักของหนังสือ ที่ประกอบด้วย บทที่ 1 ตำนานทิ้งคนแก่ของญี่ปุ่น บทที่ 2 ตำนานทิ้งคนแก่จากจีน บทที่ 3 ตำนานทิ้งคนแก่ จากอินเดีย และบทที่ 4 ท่าทีของสังคมต่อคนแก่จากอดีตสู่ปัจจุบัน ส่วนเนื้อหาส่วนที่สามซึ่งเป็นส่วนสุดท้าย คือ บทสรุปของหนังสือเล่มนี้

เนื้อหาในบทที่ 1 ตำนานทิ้งคนแก่ของญี่ปุ่นนั้น หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอตำนานทิ้งป่าแก่ของเมืองฉินโนะ ซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า เรื่อง *ยะมะโตะโมะโนะงะตะริ* ของสมัยเฮอัน ที่หลานชายถูกภรรยา ยุยงให้นำป่าผู้ชราที่เลี้ยงดูหลานชายมาตั้งแต่เล็กดูถูกในอุทรไปทิ้งในป่า แต่ภายหลังหลานชายเกิดสำนึกได้ จึงไปรับป่าผู้ชรากลับบ้าน ผู้เขียนได้ทำการแปลเป็นภาษาไทยที่สละสลวย โดยวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความรู้สึก ผิดชอบชั่วดีของตัวละครในเรื่อง ทั้งยังสอดแทรกเกร็ดความรู้เกี่ยวกับที่มาของชื่อภูเขาต่าง ๆ เช่น ชื่อภูเขา โอะบะซุเตะ ซึ่งมีที่มาจากวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่า *ยะมะโตะโมะโนะงะตะริ* นี้ และชื่อภูเขาฟูจิที่มีที่มาจาก เรื่องเล่า *ทะกะโตะริโมะโนะงะตะริ* ซึ่งจุดร่วมของวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าทั้งสอง ที่ต่างก็เป็นที่มาของชื่อ ภูเขาสำคัญของญี่ปุ่นคือ ภูเขาโอะบะซุเตะและภูเขาฟูจินั้น สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวรรณคดีโบราณที่ใช้ ในการถ่ายทอดแนวคิดเรื่องต้นกำเนิด ชื่อ และที่มาของสถานที่สำคัญของประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งวรรณคดีโบราณยังเป็น หลักฐานในการศึกษาเรื่องทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของคนญี่ปุ่นในสมัยนั้น เช่น แนวคิดเรื่องความกตัญญู กตเวที ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ทั้งยังถ่ายทอดปัญหาที่เป็นปัญหาสากล และดำรงอยู่ข้ามกาลเวลา เช่น ปัญหาแม่ผัว ลูกสะใภ้ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นแนวคิดและปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม ทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งผู้วิจารณ์ยังเห็นด้วยกับประเด็นที่ว่า ตำนานทิ้งคนแก่ของญี่ปุ่นที่ได้รับการเล่าขานต่อ ๆ กันมา ในหลายยุคสมัยนั้น ตัวละครเอกในเรื่องมักจะเป็นเพศหญิง เช่น แม่ ป้า หรือ หญิงชรา และในตำนานทิ้งคนแก่ที่ เล่าสืบกันมาในบางท้องถิ่นของญี่ปุ่นยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างผู้หญิงกับเทพด้วย โดย หญิงชราที่ถูกทิ้งจะได้รับการช่วยเหลือจากเทพในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนได้อ้างอิงงานวิจัยของนักวิชาการ ชาวญี่ปุ่นไว้ในหนังสือเล่มนี้ อีกทั้งผู้วิจารณ์ยังมีความเห็นเห็นว่า ตำนานทิ้งป่าแก่นี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที

และความสำคัญของผู้หญิงญี่ปุ่นในยุคโบราณ จากการที่ตัวละครหญิงถูกสร้างให้เป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ตัวละครหญิงเหล่านั้นจะต้องประสบกับเคราะห์กรรมในตอนต้น แต่เรื่องก็มักคลี่คลายจากร้ายกลายเป็นดีในตอนท้าย โดยที่ตัวละครชายผู้เป็นลูกหรือหลานเกิดการตระหนักรู้ด้วยความสำนึกในเรื่องความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และตระหนักถึงความดีงามของผู้เป็นแม่หรือป้าที่มีบทบาทในฐานะแม่ หรือมีเช่นนั้นตัวละครหญิงชราก็จะได้รับการอำนวยการให้ประสบแต่สิ่งที่ดี ซึ่งสิ่งนี้น่าจะเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงการตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นแม่ของเพศหญิงที่ได้รับการยอมรับในยุคโบราณ

เนื้อหาในบทที่ 2 ดำเนินทั้งคนแก่จากจีน ผู้เขียนได้นำดำเนินทั้งคนแก่อีกสายหนึ่งที่มีที่มาจากประเทศจีน ซึ่งปรากฏในหนังสือรวมเรื่องเล่า *คนจะกุโมะโนะงะตะริมุ* มาถอดความเป็นภาษาไทย และอธิบายว่าดำเนินทั้งคนแก่สายนี้ เน้นสอนให้ผู้อ่านมีความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิด ต่างจากดำเนินทั้งคนแก่ที่มาจากญี่ปุ่นเอง ที่คำว่า “กตัญญู” แทบไม่มีปรากฏในเรื่อง และแม้ตัวละครลูกชายหรือหลานชายในดำเนินของเมืองฉินะโนะนั้นจะกลับใจในตอนท้าย แต่ก็ยังเป็นเพราะความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ไม่มีคำว่า “กตัญญู” (孝) ปรากฏในเรื่องแต่อย่างใด ในบทนี้ผู้เขียนได้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่าคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่นที่มาจากดำเนินจีนนั้นมักเป็นพ่อหรือปู่ ต่างจากเรื่องเล่าจากประเทศญี่ปุ่นเองที่คนแก่มักเป็นแม่หรือป้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดแบบจีนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับชายมากกว่าหญิง ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าข้อสังเกตนี้มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งและเชื่อว่าการศึกษานวนคิดเรื่องพิตาดิไปเตยในเรื่องเล่าโบราณจะเป็นประเด็นหัวข้อที่นำศึกษาและวิเคราะห์ที่เพิ่มเติมให้ลึกซึ้ง นอกจากนี้ในบทที่ 2 ของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนยังได้หยิบยกเรื่องเล่าญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญูซึ่งก็มีที่มาจากจีนว่า หากบุตรหลานออกตัญญูแล้ว ผลกรรมที่เกิดจากความกตัญญูนั้นก็จะมีคืนกลับมาสู่ผู้กระทำในไม่ช้า อันเป็นการถ่ายทอดให้เห็นถึงแนวคิดทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรมได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาในบทที่ 3 ดำเนินทั้งคนแก่จากอินเดีย ผู้เขียนได้อธิบายว่าดำเนินสายอินเดียมีเนื้อหาที่ค่อนข้างแตกต่างจากดำเนินทั้งคนแก่จากญี่ปุ่นและจีน เนื่องจากเป็นประเด็นเรื่องกฎระเบียบของประเทศที่ต้องนำคนแก่ไปทิ้ง ไม่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจของตัวละครที่เป็นบุตรหลาน หนังสือเล่มนี้ได้นำดำเนินทั้งคนแก่สายอินเดีย ซึ่งปรากฏในหนังสือรวมเรื่องเล่า *คนจะกุโมะโนะงะตะริมุ* มาแปลเป็นภาษาไทย และกล่าวถึงกฎที่ต้องนำคนแก่ไปทิ้งนอกประเทศ ซึ่งเป็นเหตุให้ตัวละครบุตรชายผู้มีความเป็นห่วงแม่ผู้ชราต้องคอยหลบซ่อนแม่ของตนไว้ แต่ต่อมาประเทศเพื่อนบ้านได้ส่งหัวข้อทดสอบเขาวนปัญหา มา ตัวละครหญิงที่เป็นแม่ผู้แก่ชรากลับใช้สติปัญญาช่วยคลี่คลายหัวข้อทดสอบนั้นได้ ทำให้เจ้าเมืองยกเลิกกฎดังกล่าว และก่อให้เกิดความผาสุก มั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ให้กับประเทศในเวลาต่อมา ผู้เขียนได้เล่าถึงที่มาของเรื่องนี้ว่ามีที่มาจากพุทธชาดกของอินเดีย ทั้งยังอธิบายว่าเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาล้ำคลึงกันนี้ยังปรากฏในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ในสมัยเฮอันเช่น วรรณกรรมประเภทความเรียงเรื่อง *มะกุระโนะโซมิ* ซึ่งหนังสือได้นำเสนอข้อสรุปที่ว่า ดำเนินทั้งคนแก่สายอินเดียสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในคุณค่าของคนแก่ในฐานะเป็นผู้ที่มีปัญญา และเป็นบุคคลที่คลายวิฤติให้กับบ้านเมือง และในบทที่ 3 นี้ได้มีการนำเสนอเรื่องเล่า *โอะปะซุเตะยะมะ* ซึ่งกล่าวถึงดำเนินของหญิงชราที่หักกิ่งไม้ทิ้งระหว่างทางที่ลูกนำตนมาทิ้ง เพื่อให้ลูกได้อาศัยกิ่งไม้นั้นนำทางให้กลับถึงบ้านได้อย่างปลอดภัย เนื้อหาในหนังสือมีการอธิบายว่าดำเนินหญิงชราหักกิ่งไม้ทิ้ง สะท้อนให้เห็นถึงความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูกที่มีในสังคมญี่ปุ่นโบราณ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความมีปัญญาของแม่ผู้ชรา และผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าเรื่องเล่าดำเนินทั้งคนแก่ในลักษณะนี้เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงบทบาทของวรรณคดีในฐานะเครื่องมือในการถ่ายทอดแนวคิดของคนในยุคสมัยนั้น ที่ปรารถนาให้บุตรหลาน

ตระหนักในความเมตตากรุณาของพ่อแม่ และเสนอว่าบุตรหลานไม่ควรที่จะทอดทิ้งพ่อแม่ผู้แก่ชรา เนื่องจากการกระทำเช่นนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

เนื้อหาในบทที่ 4 ท่าทีของสังคมญี่ปุ่นต่อคนแก่จากอดีตสู่ปัจจุบัน ในบทนี้มีการนำเสนอข้อสรุปว่าตำนานทั้งคนแก่นั้นเป็นเรื่องจริงเพียงใดไม่อาจทราบได้ แต่แม้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทิ้งคนแก่อาจไม่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่การที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับตำนานทิ้งคนแก่ในวรรณกรรมจำนวนมากต่อหลายเรื่องเช่นนี้ย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ตำนานทิ้งคนแก่ น่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในอดีต ทั้งนี้ประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ต่างก็เชื่อกันว่า ตำนานทิ้งคนแก่ น่าจะเป็นเรื่องจริงเนื่องจากประเทศญี่ปุ่นต้องประสบกับภาวะทุพภิกขภัยหลายต่อหลายครั้งในอดีต การทิ้งพ่อแม่ที่ชราจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้สูง อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้สรุปให้ผู้อ่านได้เข้าใจได้อย่างชัดเจนในตอนท้ายว่าแนวคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับคนชรา การออกกฎหมายช่วยเหลือคนชรา ล้วนแล้วแต่เป็นท่าทีของสังคมในยุคโบราณที่มีต่อผู้สูงอายุ แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคกลางที่ประเทศญี่ปุ่นตกอยู่ในสภาวะสงครามและความอดอยากแล้ว การออกกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือผู้สูงอายุก็แทบไม่มีปรากฏอีกต่อไป อีกทั้งในโลกยุคปัจจุบันที่สังคมญี่ปุ่นได้พัฒนาจนกลายเป็นสังคมที่ก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีแล้ว แต่กลับพบว่าความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวค่อยๆจางหายไป และผู้สูงอายุก็ถูกพิจารณาว่าเป็นภาระที่กลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด ซึ่งผู้เขียนได้เสนอแนวทางว่าการนำเรื่องเล่าตำนานทิ้งคนแก่มาถ่ายทอดเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของคนในสังคมก็น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่น่าจะนำมาใช้ประกอบการแก้ปัญหาสังคมสูงวัยที่ปรากฏขึ้นในขณะนี้

ในบทสรุป หนังสือได้กล่าวถึงประเด็นการนำเสนอเรื่องคนชราในแง่มุมต่าง ๆ เช่น เรื่องการกตัญญูต่อพ่อแม่ การรู้ผิดชอบชั่วดี คุณค่าของคนชรา และแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ และปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงยุคสมัย ในตอนท้ายสุดของหนังสือผู้เขียนเสนออีกครั้งถึงการนำตำนานทิ้งคนแก่มาช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของคนญี่ปุ่นรุ่นใหม่ให้ตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาสังคมญี่ปุ่นของผู้เขียนเช่นนี้ย่อมเป็นดอกฝ้ายให้เห็นถึงบทบาทของวรรณคดีในฐานะเครื่องมือในการสร้างสรรค์ให้คนในสังคมเกิดความตระหนักรู้และการใช้วรรณคดีเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและเยียวยามนุษย์

จะเห็นได้ว่าตำนานทิ้งคนแก่ ถูกนำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่าสมัยใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำชื่อเรื่องและเค้าโครงของตำนานโบราณมาดัดแปลงและเล่าใหม่ ตัวอย่างเช่น เรื่องสั้น “อุบะซุเตะ” 『姥捨』 ที่ได้รับการรังสรรค์ใน ค.ศ.1938 โดย ดะสะอิ โอะซะมุ (太宰治) (1909-1948) นักเขียนสมัยใหม่ของญี่ปุ่น ซึ่งแม้ดะสะอิจะใช้ชื่อเรื่อง “อุบะซุเตะ” แต่เนื้อเรื่องมิได้มีความเกี่ยวข้องกับการทิ้งคนแก่แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามชื่อเรื่องสั้นนี้มีเค้าโครงมาจากเหตุการณ์จริงใน ค.ศ. 1938 ที่ดะสะอิ โอะซะมุ พยายามกระทำอัตวินิบาตกรรมคู่ (心中) กับสะทซุโยะ (初代) ภรรยาในขณะนั้นของเขา เนื่องจากสะทซุโยะนอกใจดะสะอิไปมีความสัมพันธ์กับเพื่อนคนหนึ่งของตัวเอง อย่างไรก็ตามความพยายามนี้ก็ล้มเหลว ซึ่งดะสะอิน่าจะพยายามเปรียบเทียบการพยายามกระทำอัตวินิบาตกรรมคู่ที่ล้มเหลวและการตัดสินใจแยกทางกับคู่ชีวิตของเขาในเรื่องสั้น “อุบะซุเตะ” นี้ โดยเปรียบเทียบการทิ้งหญิงชรา (อุบะซุเตะ) เข้ากับความรู้สึกล้มเหลว หมดสิ้นหนทาง และการตัดสินใจทิ้งหญิงคนรักนั้น นอกจากนี้ยังมีผลงานในยุคสมัยใหม่เรื่องอื่น ๆ ที่ใช้โครงเรื่องเกี่ยวกับการทิ้งคนแก่ เช่น เรื่องสั้น “นาระยะมะบุมิโค” 『楯山節考』 ที่รังสรรค์โดย ฟุกะซะวะ มิชิโร (深沢七郎) (1914-1987) ใน ค.ศ.1956 ซึ่งผลงานชิ้นนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสครั้งแรกในชื่อ “La Ballade de Narayama” และเผยแพร่ต่อมาในต่างประเทศ จากนั้นก็มีการสร้างภาพยนตร์ในชื่อเดียวกันนี้ใน ค.ศ.1958 และ 1983 และยังมีการผลิตรายการละครโทรทัศน์ออกอากาศใน ค.ศ.1960 และ 1964

และผลิตเป็นรายการวิทยุในค.ศ.1969 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นชื่อ “โอะบะซุเตะ” 『姨捨』 ของอิโนะอุเอะ ยะซุมิ (井上靖) (1907-1991) ที่เผยแพร่สู่ผู้อ่าน ใน ค.ศ. 1955 เป็นที่ทราบกันว่าเรื่องสั้น “โอะบะซุเตะ” นี้ เป็นผลงานที่พิเศษและมีความหมายต่อผู้เขียน คือ อิโนะอุเอะ ยะซุมิ เนื่องจากเขาได้เคยอ่านเรื่องเล่าตำนานทั้ง คนแก่ตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็กและรู้สึกเศร้าโศกกับเรื่องเล่านี้เป็นอย่างมาก เนื้อหาในเรื่องสั้น “โอะบะซุเตะ” ได้กล่าว ถึงตัวละครเอกที่ระลึกถึงแม่และความประทับใจที่ได้อ่านหนังสือเรื่องเล่าตำนานทั้งคนแก่ ซึ่งอิโนะอุเอะยังได้ถ่ายทอด ความรู้สึกกังวลต่อสภาพสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกที่ไม่ให้ความสนใจกับคนชราเท่าที่ควร กล่าวสรุปได้ว่าตำนาน ทั้งคนแก่นี้ส่งอิทธิพลต่อนักเขียนญี่ปุ่นในสมัยต่อ ๆ มา การนำตำนานดั้งเดิมมาถ่ายทอดต่อให้เด็ก ๆ รุ่นหลังเรียนรู้ ยังปรากฏใน ““อุบะซุเตะยะมะ” มังงะ นิฮอน มุกะชิบะนะชิ” (『うばすて山』まんが日本昔話) รายการการ์ตูน เรื่องเล่าโบราณของญี่ปุ่น ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ TBS ใน ค.ศ.1976 นอกจากนั้นตำนานทั้งคนแก่ ที่เป็น ตอนหนึ่งในวรรณกรรมโบราณประเภทเรื่องเล่า *ยะมะโตะโมะโนะงะตะริ* ยังปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่น โบราณ สำหรับนักเรียนมัธยมปลายในหลายสำนักพิมพ์ด้วย การเล่าใหม่หรือการถ่ายทอดตำนานหรือเรื่องเล่าต่อจากรุ่นสู่รุ่นนี้ ทำให้ตระหนักว่าชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับมุมมองของคนญี่ปุ่นโบราณที่สะท้อนผ่านตำนานนี้เสมอมา

ด้วยเหตุนี้หนังสือ *ตำนานทั้งคนแก่ในเรื่องเล่าญี่ปุ่น* นี้ จึงมีคุณค่าสมควรแก่การนำมาอ่านเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาทั้งในด้านวรรณคดี วัฒนธรรมและสังคมญี่ปุ่นเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนถ่ายทอดเนื้อหาและใช้ภาษาได้อย่าง กระชับ เข้าใจง่าย ทั้งยังแปลเรื่องเล่าต่าง ๆ เป็นภาษาไทยได้อย่างสละสลวย เนื้อหาของเรื่องเล่าก็มีความสนุก น่าสนใจ และประการสำคัญคือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมสมัยที่ไม่ไกลตัวจากผู้อ่านอย่างแท้จริง

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: Duantem.K@chula.ac.th

Received: 2021/03/09

Revised: 2021/06/09

Accepted: 2021/06/12